

Vážení a milí krajané,

Li100padové číslo

Li100noš vám právě doručil li100padové číslo. Sedněte si pohodlně na 100ličku za 100lek, je-li třeba rozsviďte 100lní lampu na 100janu a 100čte svoje oči k našemu měsíčníku.

Snažili jsme se jako vždy, abychom pro vás vy100povali a dali dohromady 100hy nových článků a informací.

Ve Zprávách zjistíte, že i v ČR nezaměstnanost stále 100upá, že armáda ruší 100vky míst a že Nobelovu cenu za medicínu získali, jak se dnes ča100 stává, kandidáti hned dva.

V Osobnostech vám dnes po100oupíme dalšího světoznámého Čecha, pana Daniela Swarovski - ne100ra luxusní bižuterie a 100upence elegantní nepomíjivé krásy. 100ouhou si v Jihoafrických a českých městech přečtete o Jeseníku a v Číslech a údajích poslední díl o naší ro100odivné mateřštině. Zajímavosti jsou zase pro100oupeny úvahou o dušičkách a Halloween a Zdraví či100otou tlustého střeva.

A nyní při100oupíme k čtenářským příspěvkům, které jako obvykle za100oupili pan Jarda z Pretorie – článek o dějinách ranné přemyslovské Prahy a křížovka – a pan Karel Vaňas – další díl seriálu Největší záhady Česka a

Recepty. Oběma našim 100procentním li100piscům děkujeme na 100tisíckrát.

Po100oupíme k zaběhnutým rubrikám, které tu samozřejmě mají také za100oupení – Pravidelné informace z Velvyslanectví, Čeština, Humor, Vlastenecký kalendář a Kultura.

Od nás teď už ale 100p - a vy čtete dále o 106. Přejeme ro100omilé a příjemné počteníčko

Vaše nas100oupená a ča100 pro100ořeká redakce

Obsah

Upozornění	2
Volba prezidenta ČR na Velvyslanectví v Pretorii	2
Proběhlé akce	4
Osłavy státního svátku 28. října v Pretorii	4
Velvyslanectví ČR předalo ocenění mladé jihoafrické umělkyni	5
Kühnův dětský sbor absolvoval historicky první koncertní turné v JAR	5
Inzeráty / Žádosti / Oznámení	6
Výběr zpráv	6
Jihoafrická a česká města	9
České osobnosti	12

Česká republika v číslech a údajích	13
VLASTENECKÝ KALENDÁŘ:	14
ZÁBAVA	14
Čeština	14
Křížovka od pana Jardy z Pretorie	15
Zajímavosti	16
Největší záhady Česka	16
Dušičky, nebo Halloween?	17
Recepty	17
Zdraví	18
Kultura	19
Humor	19
Správná řešení	20

Upozornění

Volba prezidenta ČR na Velvyslanectví v Pretorii

Volba prezidenta ČR se koná ve dnech 11. a 12. ledna 2013; případné druhé kolo ve dnech 25. a 26. ledna 2013. Hlasování při volbě prezidenta ČR mimo území ČR proběhne na zastupitelských úřadech ČR vč.

Velvyslanectví ČR v Pretorii. Voliči dlouhodobě žijící v zemích, pro něž je akreditované Velvyslanectví ČR v Pretorii - JAR, Angola, Namibie, Botswana, Svazijsko, Lesotho, Mauritius a St. Tomáš a Princův ostrov - mohou požádat o zápis do zvláštního seznamu voličů vedeného při Velvyslanectví ČR v Pretorii, a to do 2. prosince 2012. Voliči na krátkodobé návštěvě JAR mohou na Velvyslanectví ČR v Pretorii volit s voličským průkazem vydaným v místě svého trvalého bydliště v ČR.

Volbu prezidenta České republiky vyhlásil předseda Senátu Parlamentu České republiky svým rozhodnutím publikovaným ve Sbírce zákonů pod č. 322/2012 Sb., v částce 119, která byla rozeslána dne 3. října 2012.

Voličem pro volbu prezidenta České republiky je státní občan České republiky, který alespoň druhý den volby, tj. 12. ledna 2013, dosáhl věku nejméně 18 let. Ve druhém kole volby může volit i státní občan České republiky, který alespoň druhý den druhého kola volby, tj. 26. ledna 2013, dosáhl věku 18 let.

Hlasování při volbě prezidenta České republiky na Velvyslanectví ČR v Pretorii se bude konat ve dvou dnech, kterými jsou

pátek 11. ledna 2013 (14.00 - 22.00 místního času v JAR)

sobota 12. ledna 2013 (8.00 - 14.00 místního času v JAR)

Volební místnost se bude nacházet v budově **Velvyslanectví ČR v Pretorii na adrese 936 Pretorius Street, Arcadia, Pretoria.**

Informace o podmínkách hlasování včetně zápisu do zvláštního volebního seznamu

Hodláte-li se účastnit voleb na našem velvyslanectví, máte dvě možnosti jak postupovat:

1) Zápis do zvláštního seznamu voličů vedeného Velvyslanectvím ČR v Pretorii

Při dlouhodobém pobytu v zahraničí lze požádat o zápis do zvláštního seznamu voličů vedeného naším zastupitelským úřadem. Žádost je možno sepsat volně nebo využít připraveného formuláře (viz. příloha níže) a doložit těmito náležitostmi:

A) Originál, popř. ověřená kopie dokladů potvrzujících totožnost a státní občanství ČR

Občan prokazuje totožnost platným občanským průkazem, platným cestovním dokladem, popř. jiným platným úředním dokladem, a to i cizozemským, opatřeným fotografií držitele a obsahujícím jeho základní osobní údaje (jméno, popř. jména, příjmení, datum narození) vystaveným příslušným orgánem.

Státní občanství ČR volič pro účely zápisu do zvláštního seznamu voličů prokáže způsobem stanoveným v ustanovení § 20 zákona č. 40/1993 Sb. (občanským průkazem, cestovním pasem, diplomatickým pasem, služebním pasem, cestovním průkazem; osvědčením, popř. potvrzením o státním občanství ČR, bez ohledu na datum jejich vydání; vysvědčením o právní způsobilosti k uzavření manželství, je-li v něm údaj o státním občanství ČR uveden, a to ne starším 6 měsíců, ve spojitosti s ustanovením § 46 odstavce 4 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

B) Doklad o bydlišti na území států akreditace Velvyslanectví ČR v Pretorii

Za doklad potvrzující bydliště v územním obvodu, resp. ve zvláštním volebním okrsku, zastupitelského úřadu se považuje zásadně úřední doklad vydaný orgánem státu působnosti příslušným k evidenci obyvatel, popř. k vydávání povolení k pobytu, osvědčující bydliště občana alespoň v rozsahu zapisovaném do zvláštního seznamu voličů (např. povolení k pobytu, ID).

Žádost musí být doručena nebo předána zastupitelskému úřadu nejpozději 40 dnů přede dnem voleb, **tj. do neděle 2. prosince 2012.**

V případě osobní návštěvy na Velvyslanectví ČR v Pretorii můžete svoji žádost o zápis podat na konzulárním oddělení velvyslanectví, a to **vždy v úředních hodinách od pondělka do čtvrtka 9:00 do 12:00. Prosíme, abyste se předem objednali.**

Žádost můžete zaslat rovněž i poštou. V tomto případě však musí obsahovat policií JAR standardně ověřené kopie požadovaných dokumentů.

POZOR! Zápisem do seznamu voličů v zahraničí budete automaticky vyškrtnut/a ze stálého seznamu voličů v ČR. Budete-li chtít v budoucnu volit na území České republiky, musíte nejprve požádat náš zastupitelský úřad o vyškrtnutí ze zvláštního seznamu voličů. O vyškrtnutí Vám vydáme potvrzení, které je nutno odevzdat buď před volbami obecnímu úřadu, v jehož územním obvodu máte trvalý pobyt, nebo v den voleb okrskové volební komisi.

2) Voličský průkaz

V případě krátkodobého pobytu v zahraničí, tedy ve výše uvedených zemích akreditace Velvyslanectví ČR, je vhodnější volit na voličský průkaz. Voličský průkaz má jednorázový charakter a vydá Vám ho obecní úřad v místě Vašeho trvalého pobytu v ČR, v jehož stálém seznamu voličů jste zapsán/a.

O vydání voličského průkazu lze požádat písemným podáním opatřeným ověřeným podpisem voliče, doručeným nejpozději 7 dnů přede dnem voleb obecnímu úřadu (do 4. ledna 2013), nebo osobně nejpozději 2 dny přede dnem voleb (do 9. ledna 2013). Obecní úřad voličský průkaz vydá nejdříve 15 dnů přede dnem voleb (27. prosince 2012). Průkaz úřad předá osobně voliči nebo osobě, která se prokáže plnou mocí s ověřeným podpisem voliče žádajícího o vydání voličského průkazu, anebo jej voliči zašle na jím uvedenou adresu. Vystavení voličského průkazu konzultujte laskavě přímo s Vaším obecním úřadem.

Jste-li již veden/a na našem seznamu voličů a hodláte volit jinde:

1) Vyškrtnutí ze zvláštního seznamu voličů vedeného Velvyslanectvím ČR v Pretorii

Jste-li veden/a v seznamu voličů u našeho velvyslanectví a nehodláte-li zde již volit, můžete požádat o vyškrtnutí ze seznamu voličů a volit v ČR. Žádost je možno sepsat volně nebo využít připraveného formuláře (viz příloha níže). Žádost lze doručit osobně, poštou nebo faxem. Žádost prostřednictvím telefonu či e-mailu není dostačující. Ústně lze podat žádost o vyškrtnutí pouze při osobní návštěvě zastupitelského úřadu.

Vyškrtnutí lze provést nejpozději 2 dny před prvním dnem voleb, tj. nejpozději 9. ledna 2013. Voliče, kterému byl vydán voličský průkaz, lze vyškrtnout jen tehdy, jestliže spolu s podáním žádosti o vyškrtnutí zastupitelskému úřadu vrátí voličský průkaz.

O vyškrtnutí Vám vydáme potvrzení, které je nutno odevzdat buď před volbami obecnímu úřadu v ČR, v jehož územním obvodu máte trvalý pobyt, nebo v den voleb okrskové volební komisi.

V případě osobní návštěvy na Velvyslanectví ČR v Pretorii můžete svoji žádost o vyškrtnutí podat na konzulárním oddělení velvyslanectví, a to **vždy v úředních hodinách od pondělka do čtvrtka 9:00 do 12:00. Prosíme, abyste se předem objednali.**

2) Voličský průkaz

Jste-li veden/a ve zvláštním seznamu voličů u našeho velvyslanectví a hodláte-li volit jinde než na ZÚ Pretoria, můžete požádat o vydání voličského průkazu, a to písemným podáním opatřeným Vaším ověřeným podpisem, doručeným nejpozději 7 dnů přede dnem voleb (do 4. ledna 2013), nebo osobně nejpozději 2 dny před prvním dnem voleb (9. ledna 2013). Žádost je možno sepsat volně nebo využít připraveného formuláře (viz příloha níže).

Průkaz můžeme předat nejdříve 15 dnů před prvním dnem voleb (27. prosince 2012), a to Vám osobně nebo osobě, která se prokáže Vaší plnou mocí s ověřeným podpisem, anebo Vám průkaz zašleme na Vámi uvedenou adresu.

V případě osobní návštěvy na Velvyslanectví ČR v Pretorii můžete svoji žádost o vydání voličského průkazu podat na konzulárním oddělení velvyslanectví, a to **vždy v úředních hodinách od pondělka do čtvrtka 9:00 do 12:00.**

Prosíme, abyste se předem objednali.

Průběh hlasování

Volič po příchodu do volební místnosti prokáže zvláštní okrskové volební komisi svou **totožnost a státní občanství České republiky** platným občanským průkazem, nebo platným cestovním, diplomatickým nebo služebním pasem České republiky anebo cestovním průkazem. **Voliči, který tak neučiní, nebude hlasování umožněno.** Je tedy nezbytné, aby volič měl u sebe potřebné doklady.

Volič, který se dostavil do volební místnosti s voličským průkazem, je povinen tento průkaz odevzdat zvláštní okrskové volební komisi; ta jej přiloží k výpisu ze zvláštního seznamu voličů.

Po záznamu ve výpisu ze zvláštního seznamu voličů obdrží volič od zvláštní okrskové volební komise prázdnou úřední obálku, tj. obálku opatřenou úředním razítkem Velvyslanectví ČR v Pretorii a hlasovací lístky. Po obdržení úřední obálky, případně hlasovacích lístků, vstoupí volič do prostoru určeného pro vložení hlasovacího lístku do úřední obálky. V případě, že se volič neodebere do tohoto prostoru, nebude mu hlasování umožněno. V prostoru určeném pro výběr hlasovacího lístku volič vloží do úřední obálky **jeden hlasovací lístek** kandidáta, pro něhož se rozhodl hlasovat. Tento hlasovací lístek se nijak neupravuje. Po opuštění prostoru určeného pro vložení hlasovacího lístku do úřední obálky vloží volič tuto úřední obálku s hlasovacím lístkem před zvláštní okrskovou volební komisí do volební schránky.

Každý volič hlasuje osobně, zastoupení není přípustné. S voličem, který nemůže sám vybrat hlasovací lístek pro zdravotní postižení nebo z jiných důvodů, nemůže číst nebo psát, může být v prostoru určeném pro vložení hlasovacího lístku do úřední obálky přítomen jiný volič, nikoliv však člen zvláštní okrskové volební komise, a voličem vybraný hlasovací lístek za něho vložit do úřední obálky a popřípadě i úřední obálku vložit do volební schránky.

Druhé kolo volby prezidenta České republiky

V případě, že žádný z kandidátů nezíská počet hlasů potřebný ke zvolení, tj. nezíská nadpoloviční většinu z celkového počtu platných hlasů oprávněných voličů, kteří se voleb zúčastnili a odevzdali platný hlas, koná se druhé kolo volby prezidenta za 14 dnů po začátku prvního kola volby prezidenta České republiky. Prezidentem republiky je zvolen ten kandidát, který získal ve druhém kole volby nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů.

Detailní informace o volbách, příslušných zákonech, kandidátech, jak postupovat při hlasování na území ČR i v zahraničí včetně harmonogramu naleznete na webových stránkách Ministerstva vnitra ČR: www.mvcr.cz/volby.aspx

Aktuální informace o hlasování sledujte na stránkách našeho velvyslanectví www.mzv.cz/pretoria a Ministerstva zahraničí ČR <http://www.mzv.cz>

Formuláře k žádostem naleznete na:

http://www.mzv.cz/static/152081-1-MZV/cz/kultura_a_skolstvi/krajane/volba_prezidenta_cr_na_velvyslanectvi_v.html

S případnými dotazy se obraťte prosím na konzulární oddělení českého velvyslanectví v Pretorii na níže uvedené adrese:

Embassy of the Czech Republic in Pretoria
Consular Section
936 Pretorius Street
Arcadia, Pretoria
Republic of South Africa
P.O. Box 13671, Hatfield 0028-Pretoria, Republic of South Africa
E-mail : consulate_pretoria@embassy.mzv.cz
tel.: 012 4312380
fax: 012 4312398

Upozornění na možnost spolupráce krajanů a českých exportérů

Pod záštitou náměstka ministra zahraničních věcí Ing. Tomáše Duba vznikl nový projekt www.zijemevzahranici.cz zaměřený na spolupráci domácích i zahraničních Čechů, konkrétně českých exportérů a Čechů dlouhodobě žijících v zahraničí, kteří by mohli pomoci svými znalostmi a zkušenostmi v navazování spolupráce v konkrétním teritoriu. Podrobnosti na výše uvedeném webu.

Upozornění na internetové kurzy českého jazyka

Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy připravil kurzy výuky českého jazyka různé znalostní úrovně přístupné přes internet s asistencí tutora, který poskytuje studujícímu pomoc ve studiu, komunikuje s ním a kontroluje studentovu práci, takže student má zpětnou vazbu a může opravovat své chyby. Zkušební lekci najdete na <http://ujop.itutor.cz/student> (heslo demo). Podrobné informace o jednotlivých kurzech češtiny i o certifikovaných zkouškách včetně aktuálních poplatků jsou k dispozici na <http://ujop.cuni.cz/ldv>.

Biskupem pro krajany byl jmenován Mons. Václav Malý

Česká biskupská konference jmenovala do funkce biskupa pro krajany Mons. Václava Malého, titulárního biskupa marcellianského a pomocného biskupa pražského, jenž byl v minulosti významnou postavou českého disentu i Sametové revoluce. Ve funkci nahrazuje Mons. Petra Esterku.

Proběhlé akce

Oslavy státního svátku 28. října v Pretorii

Velvyslanectví ČR v Pretorii připomnělo recepcí dne 19. října vznik svobodného Československa dne 28. října 1918. Na recepci se sešlo přes 250 hostů – představitelů jihoafrické vlády a partnerských jihoafrických institucí, členů diplomatického sboru, zástupců podnikatelských kruhů, think-tanků a nevládních organizací. Velmi početně byla zastoupena i česká krajanská komunita. Čestným hostem byl náměstek ministerstva pro veřejné práce Jeremy Cronin. Velvyslankyně Blanka Fajkusová v úvodním projevu zdůraznila, že hodnoty první republiky – silná demokracie, podnikatelský duch, dobře fungující státní správa, otevřená společnost, svobodná média, mezinárodní spolupráce - jsou aktuální i dnes, a nejen v České republice. Program recepce obohatilo vystoupení slavného Kühnova dětského pěveckého sboru, který pobýval v JAR na dvoutýdenním koncertním turné. V úvodu oficiálního programu

zazpíval sbor českou a jihoafrickou hymnu. Velký ohlas vyvolala ukázka koncertního programu, ze kterého sbor vybral především české lidové písně.

Velvyslanectví ČR předalo ocenění mladé jihoafrické umělkyni

Zástupkyně velvyslankyně ČR v JAR, Nicol Adamcová, předala ocenění Lidického památníku čtrnáctileté jihoafrické studentce Natashe Brown ze St Stithians College v Randburgu. Ocenění bylo předáno dne 25. října při příležitosti veřejného promítání českého historického dramatu „Lidice“ v Redhill School v Sandtonu, které připravilo Velvyslanectví ČR v Pretorii ve spolupráci s johannesburskou pobočkou Holocaust and Genocide Centre.

Natasha Brown získala ocenění za svou kresbu, s níž se zúčastnila 40. ročníku soutěže Mezinárodní dětské výtvarné výstavy - Lidice 2012. Tato výstava byla založena v roce 1967 k uctění památky dětských obětí z české obce Lidice, zavražděných německými nacisty, a všech dalších dětí, které zahynuly ve válečných konfliktech. Talentovaná umělkyně obdržela diplom Lidického památníku, pamětní medaili k soutěži a knihu o nejkrásnějších místech v ČR.

Kühnův dětský sbor absolvoval historicky první koncertní turné v JAR

Ve dnech 6. – 20. října 2012 vystoupil v devíti městech Jihoafrické republiky jeden z nejvýznamnějších českých uměleckých souborů – Kühnův dětský sbor.

Sbor představil během svého historicky vůbec prvního turné v zemi české lidové písně a duchovní hudbu. Dne 19. října vystoupil i v Pretorii na oslavách českého státního svátku na rezidenci velvyslankyně ČR v JAR, B. Fajkusové.

Kühnův dětský sbor byl založen v roce 1932. Jeho mimořádnou uměleckou úroveň dokládají i oficiální pocty, jichž se tělesu dostalo, včetně European Grand Prix z roku 1998. Sbor za svou existenci nahrál na 50 CD české i světové hudby.

Sbor vedle samostatných koncertů spolupracuje systematicky se špičkovými orchestry, Národním divadlem, Státní operou Praha i zahraničními operními scénami. Mezi největší úspěchy z poslední doby patří účinkování v proslulé Carnegie Hall v New Yorku, na prestižním festivalu Bregenzer Festspiele 2003 ve scénickém provedení Janáčkovy Lišky Bystroušky nebo spolupráce se světoznámým dirigentem Vladimírem Fedosejevem v Čajkovského sále Moskevské konzervatoře v dubnu 2004. V dubnu 2005 sbor vystoupil na jedenácti pódii Mexika. V roce 2007 absolvoval sbor zájezdy do Německa, Španělska, Japonska a Koreje.

Sbor získal v roce 2008 na mezinárodní sborové soutěži European Broadcast Union ve Wuppertalu 1. cenu. Na podzim roku 2008 sbor obhájil 1. místo v prestižní mezinárodní sborové soutěži ve španělské Tolose, což se doposud žádnému ze sborů na světě nepodařilo. Na základě tohoto úspěchu se v létě 2009 sbor zúčastnil Festivalu laureátů ve Vaison-la-Romaine ve francouzské Provence. Pozoruhodným úspěchem

bylo vítězství na jedné z nejvýznamnějších světových sborových soutěží v italském Arezzu v září roku 2010.

Inzeráty / Žádosti / Oznámení

Pátrání po otci

Paní Olga Smrčková, rozená Šmídlová, prosí všechny krajany o pomoc při pátrání o jejím otci, panu Valtru Šmídlovi, nar. 19. 7. 1930 v Roztokách u Prahy. Poslední informaci o něm má z Jižní Afriky, kde jeho korespondenční adresa byla: DRD - MONTAGEBAU SOUTH, AFRIKA PT4, 2ND FLOOR ACCESSITY, 5 BEACAN ROAD, NEW DOORNFONTAIN. Veškeré informace o panu Šmídlovi zasílejte, prosím, na adresu smrko@centrum.cz. Děkujeme.

petr_kvacek@mzv.cz a consulate_pretoria@mzv.cz.
Děkujeme.

Villa Klara B&B nabízí ubytování v luxusně vybavených pokojích v srdci Johannesburgu v Northcliffu. Guesthouse je vhodně situován velmi blízko nákupního střediska Cresta.

Ideální pro byznysovou klientelu díky své poloze. (CBD 15 minut, Sandton 20 minut, N1 7 minut, nemocnice 10 minut)

Pokoje mají WiFi spojení.

Pro více informací navštivte naši webovou stránku

www.villaklara.co.za

Rezervace: klara@villaklara.co.za či 011 478 2513. Denně od: 08:00 do 17:00.

At Villa Klara, the customer always comes first.

Pátrání po krajanovi

Prosíme o jakoukoliv informaci o panu Otmar/ovi Schamanovi, který se narodil dne 13. 3. 1942 a žije pravděpodobně Kapském Městě. Informace zasílejte na

Výuka češtiny a angličtiny od začátečníků až po velmi pokročilé, od dětí až po důchodce. Individuální přístup. Kontakt: Radka Hejmalová-Millar, mobile 0824681401, e-mail RadkaHej@gmail.com

Kvalifikovaná soudní překladatelka nabízí vypracování překladů z češtiny do angličtiny a z angličtiny do češtiny (případně za do ruštiny a němčiny). Kontakt: Radka Hejmalová-Millar, mobile 0824681401, e-mail RadkaHej@gmail.com

Naučte se šít jako profesionálky a oblékejte se podle svých představ.

KURZY ŠITÍ pro začátečníky i pokročilé

Individuální přístup a zdokonalení vašich dovedností jsou u nás zaručeny.

Specializujeme se také na **DESIGN A ZAKÁZKOVÉ ŠITÍ** svatebních šatů; večerních, business a vycházkových oděvů. Najdete nás v Centurion.

VOLEJTE 0834484795 – Petra

Výběr zpráv

O jedno místo bojuje 12 lidí. Nezaměstnanost vzrostla na 8,4 procenta

Trh práce zůstává stále zamrzlý. Nezaměstnanost v září vzrostla o jednu desetinu na 8,4 procenta. Zatím co počet lidí, kteří se hlásí na úřady práce, vzrostl o 6,5 tisíce, počet nabízených míst klesl. O jedno místo na trhu bojuje 12 nezaměstnaných.

Počet lidí bez práce stoupl na 493 tisíc, uvedl Český statistický úřad.

Z pohledu analytiků nejsou nová čísla žádným překvapením, očekávala se stagnace. Poslední čtvrtrok se míra nezaměstnanosti v podstatě nemění.

Úřady práce v ČR evidovaly v září o 6 492 více osob, které hledaly zaměstnání. Celkem jich bylo 493 185. "Významnou měrou se na tom podíleli čerství absolventi škol, kteří se obvykle po prázdninách začínají rozhlížet na trhu práce," uvedl hlavní ekonom Patria Finance David Marek.

Volných pracovních míst, o které tito lidé bojovali, ale bylo jen 40 809. O jedno místo tak na trhu práce "soupeřilo" dvanáct lidí.

Nejvíce (o 4,7 %) se míra nezaměstnanosti zvýšila v okrese Praha-západ, Český Krumlov (o 4,2 %), Frýdek-Místek (o 4,1 %), Rychnov nad Kněžnou a Benešov (shodně o 4,0 %).

Nejvyšší nezaměstnanost byla v okrese Most (15,8 %). Nad hranicí 13 procent se držela i v Bruntále, Karviné a Chomutově, Děčíně a Ústí nad Labem, Hodoníně a Sokolově. Nejnižší nezaměstnanost byla v Praze, Mladé Boleslavi a Rokycanech.

Snížil se zároveň počet lidí, kteří pobírali podporu v nezaměstnanosti. Pomoc od státu využilo 89 tisíc lidí, což bylo 18,1 procenta. Před měsícem to bylo 19,4 procenta a před rokem 21,3 procenta z objemu všech nezaměstnaných

Průmysl se v srpnu opět propadl. Zpomaluje výroba aut, počítačů a hutí

Tuzemský průmysl se po červencovém překvapivém růstu opět vrátil na dráhu poklesu. V srpnu se výroba meziročně snížila o 3,1 procenta a podobně klesla i po očištění. Nejvíce se do zhoršení promítlo zpomalení výroby aut, počítačů a hutní výroby.

Strojírenská skupina Alta. Magnitogorský metalurgický kombinát (MMK).

Průmysl v srpnu meziročně bez očištění klesl o 3,1 procenta a po očištění o sezonní vlivy se propadl o 2,9 procenta. Před měsícem přitom překvapivě vzrostl o 4,2 procenta.

"Zveřejněná data pro nás nejsou velkým překvapením, ačkoliv průmysl vykázal větší pokles, než jsme čekali. V průmyslu zjevně zapůsobilo výrazně jiné načasování výběru dovolených oproti minulému roku. Data z české ekonomiky potvrzují stále slabost české ekonomiky," komentoval data hlavní analytik Raiffeisenbank Michal Brožka. Se zlepšením počítá banka až na příští rok.

Nejvíce vzrostl chemický průmysl, výroba elektrických zařízení a výroba nápojů. Naopak k meziročnímu poklesu produkce nejvíce přispěla výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů, dále výroba a zpracování kovů a výroba elektroniky a počítačů.

"Srpnové údaje byly zčásti ovlivněny pohybem celozávodních dovolených v rámci obou prázdninových měsíců, a to opačným směrem než v červenci, kdy průmyslová produkce meziročně vzrostla o 4,2 %. Tyto vlivy se vyrovnají v kumulaci za červenec a srpen 2012," uvedl Český statistický úřad.

Výsledky průmyslu z Německa ukázaly, že největší evropská ekonomika stále relativně dobře zvládá krizi v eurozóně. Německé ministerstvo hospodářství oznámilo, že průmyslová výroba v srpnu meziměsíčně po sezonním očištění ubrala 0,5 procenta po mírně revidovaném růstu o 1,2 procenta za červenec. Ministerstvo uvedlo, že výkon průmyslu v srpnu tížil zejména slabý vývoj ve stavebním sektoru, jehož aktivita klesla o 2,8 procenta.

Největší škrtky od roku 2005. Armáda ruší stovky míst a dvě velitelství

Českou armádu čekají příští rok největší změny od zrušení povinné vojenské služby. Kvůli úsporám přijde o místo několik set vojáků, zejména důstojníci. Vojsko také zruší velitelství v Olomouci a Staré Boleslavi. Přestože armáda musela přehodnotit své ambice, změny prý nepovedou k poklesu kvality obrany.

Česká armáda projde zásadní restrukturalizací. Kvůli šetření se zbaví nepotřebného majetku a stovky vojáků i civilních zaměstnanců dostanou výpověď.

Důvodem rozsáhlých změn je snaha o úspory v dlouhodobě podfinancovaném sektoru obrany.

Podle tiskového mluvčího ministerstva obrany Jana Pejška bude z celého resortu propuštěno asi 1 500 lidí, z toho několik set příslušníků armády. Přesný počet zaměstnanců, kteří příští rok odejdou, však zatím znám není.

Zeštíhlování armády

Od roku 1993 se česká armáda výrazně zmenšila. Před 19 lety čítala přes **130 tisíc lidí**, více než 68 tisíc příslušníků ale tvořili odvedenci v povinné vojenské službě. Samotné ministerstvo obrany platilo **38 000 vojáků z povolání** a dalších 25 tisíc civilních zaměstnanců.

V roce 1999 vstoupilo Česko do NATO a armáda prodělala významné strukturální změny včetně zeštíhlení. Deset let po rozpadu Československa, tedy v roce 2003, už měla armáda jen necelých **44 tisíc zaměstnanců** a necelých **20 tisíc branců**.

Zlomový byl v historii české armády rok 2005. Zanikla povinná vojenská služba a armáda se stala **plně profesionální**. Od té doby počet vojáků i civilních zaměstnanců každým rokem klesá.

"Předpokládáme, že celkově dojde ke snížení počtu vojáků z povolání a občanských zaměstnanců v rozsahu několika set osob. Další stovky rozpočtových míst, která jsou v současné době neobsazená, budou zrušeny," uvedla mluvčí generálního štábu Jana Růžičková.

V současnosti v armádě pracuje asi 21 tisíc profesionálních vojáků a 8 200 civilních zaměstnanců. Propouštění se dotkne především lidí v řídicích funkcích, tedy vysokých důstojníků a civilních zaměstnanců managementu. Počty u útvarů, které jsou nasazovány do operací a při pohotovostech, zůstanou zachovány.

Podle náčelníka generálního štábu Petra Pavla se při schvalování změn v armádě muselo počítat se změnou politicko-vojenských ambic.

"Jde v podstatě o snížení našich národních ambic. Při souběhu některých úkolů kvůli tomu nebudeme schopni poskytnout podporu na domácím teritoriu například v případě povodní, jako jsme byli schopni v roce 2002," varoval náčelník generálního štábu.

Propouštění by však nemělo vést ke snížení kvalitativních schopností české armády. Sníží se prý pouze kvantita. Jedním ze základních předpokladů změn struktury a počtů ozbrojených sil bylo udržení stávající úrovně zajištění obranyschopnosti České republiky.

Armáda bude dál prodávat nadbytečné objekty a vyklízet nepotřebné sklady. Ke zrušení nejspíš spěje i vojenské letiště v Přerově, které armádu stojí stovky milionů, možná i miliardu korun ročně (pro srovnání: je to polovina ceny ročního pronájmu 14 stíhaček Gripen).

Armáda je v minusu a její příjmy každým rokem klesají

Rozložení peněz na obranu

Po přijatých opatřeních bude 55 % prostředků tvořit výdaje na personál, 30 % na zabezpečení běžného života a 15 % na investice do výzbroje, materiálu a nemovitostí.

Pokud by armáda ponechala struktury a počty vojáků beze změn, vedlo by to při nezměněných nákladech na personál k situaci, kdy by bylo přes 70 procent rozpočtu vydáváno jen na zabezpečení běžného života personálu v kasárnách.

Propouštění a rušení velitelství je důsledkem dlouhodobého nedostatku financí v sektoru obrany. Česká republika se stejně jako další členské státy NATO zavázala, že bude ročně vydávat na obranu nejméně 2 procenta HDP. Tento závazek však naposledy splnila v roce 2005.

Od roku 2005 příjmy armády stále klesají a ani vyhlídky do budoucna nejsou lepší. Zatímco letos je rozpočet ministerstva obrany 43,5 miliardy (1,11 % HDP), v roce 2013 půjde na obranu podle výhledu o tři miliardy méně.

Úspory, které resort chystá, mají vést také k racionalizaci a zjednodušení řídicích struktur, aby finance mohly být efektivněji využívány. Ušetřené prostředky se proto přesunou do dlouhodobě podfinancovaných oblastí, například na podporu výcviku.

Nestlé nasazuje do Česka levnější sladkosti. Evropa chudne. Zavřeným peněženkám Evropanů kvůli ekonomickým problémům se musí přizpůsobit také velcí potravináři včetně skupiny Nestlé, do níž patří značky, jako je Kit Kat, Nescafé, Nesquik nebo tuzemský Orion. Levné potraviny mířící hlavně na lidi s nižšími příjmy se už začínají prosazovat i v Evropě.

Dosud přitom tyto levné výrobky mířily jen na asijské trhy, jako je Čína či Indie. Nestlé takovou kategorii výrobků či balení nazývá "Popularly Positioned Products (PPP)", čímž označuje jídlo s přijatelnou kvalitou, ovšem za co nejnižší cenu.

Nestlé odmítá, že by levnější jídlo znamenalo horší kvalitu nebo že by zmenšovalo gramáž výrobku, ale ponechávalo jeho cenu. Zmenšování balení je však podle něj na některých trzích trendem. Samozřejmě je to doprovázeno snížením ceny. Třeba proto, že tamní zákazníci jsou placeni na denní bázi a pak jednodušeji vyjdou s penězi.

Nobelovu cenu za medicínu získal Brit a Japonec. Letošní laureáti Nobelovy ceny za medicínu jsou Brit John Gurdon a Japonec Šinja Jamanaka za výzkum kmenových buněk. Ukázali, že buňky v našem těle se mohou vrátit do svého dětství a stát se "někým jiným". Postup chtějí využít lékaři k náhradě postižených tkání a částí těla.

Když švédská akademie věd vyhlásila ve Stockholmu v pondělí v půl dvanácté nositele letošních cen za medicínu, ocenila vědce, kteří opravdu přispěli ke změně biologie. John Gurdon a Šinja Jamanaka (angl. transkripce Shinya Yamanaka) dokázali něco, co věda dlouho považovala za nemožné: ukázali, že dospělé buňky v našem těle se mohou vrátit do svého nejranějšího "dětství".

Díky nim dnes dokážeme plně vyvinuté buňky donutit, aby se vrátily do stádia kmenových buněk, které se mohou vyvinout v libovolnou tkáň v těle. Teoreticky je tak možné třeba z kousku vaší kůže v laboratoři vypěstovat například nové buňky pro poškozenou míchu.

Práce obou vědců patří do základního výzkumu. Zcela změnila platné a zaběhnuté dogma v biologii, které říkalo, že buněčný vývoj je jako jednosměrná ulice, kterou se nelze vrátit zpět. My jako pacienti její přínos na vlastní kůži zatím nemůžeme docenit a ještě nějakou dobu to tak zřejmě bude. Vědcům ale její výsledky poskytují unikátní výzkumné nástroje, které by měly přispět například k urychlení a usnadnění vývoje nových léků.

Oceněnou práci obou laureátů dělí téměř půl století. John Gurdon v roce 1962 přišel s výsledky, které zaskočily odborný svět. Do té doby se vědci domnívali, že buňky se vyvíjí jen jedním směrem. Každý tvor začíná jako jediná buňka, která v sobě tím pádem musí obsahovat všechny "dovednosti" mnoha typů buněk vyvinutého těla.

Někde během vývoje ovšem o tyto schopnosti přijde, protože dospělé buňky už tak tvárné nejsou. Jsou uzamčené ve své funkci a samy od sebe se nemohou měnit v žádný jiný typ buňky a nemohou se dělit. Tím se sice snižuje riziko rakoviny, ale na druhou stranu to znamená, že tělo si mnohdy špatně opravuje své poškozené nebo zničené části. Máme sice v těle připravenou zásobu tvárných zárodečných buněk, ale ty na všechno nestačí.

Vědce jednosměrný vývoj našich buněk dlouho fascinoval. Co ho řídí a proč o své schopnosti stát se čímkoliv a donekonečna se množit buňky přichází? Není divu, jde o biologickou obdobu elixíru mládí: mít věčně se obrozující tělo.

Gurdon v zmiňované práci z roku 1962 ukázal, že naše tělo se k nesmrtelnosti zárodečných buněk může alespoň přiblížit. Vložil jádro z dospělé žabí buňky do čerstvé oplodněného vajíčka, ze kterého se pak vylíhl zdravý pulec. Jádro tedy neztratilo schopnost řídit vývoj organismu. (Pravda, nelze použít jádro z každé buňky, ale jako důkaz principu pokus funguje.)

Gurdonova práce byla přijata s jistou mírou nedůvěry, uvádí Nobelova nadace. Ale výsledek brzy zopakovali i jiní vědci, a tak byly jeho závěry přijaty. Práce vedla k vývoji postupů, na jejichž konci stála klonovaná zvířata. Sloužila ale především jako demonstrace technik, které měly časem sloužit v lidské medicíně. Díky Gurdonovi a dalším si bylo možné představit, že z našich buněk totiž mohou vznikat nové náhradní díly. To byl hlavní cíl experimentů typu vytvoření slavné ovce Dolly.

Problém ale vůbec nebyl jednoduchý, naštěstí v biologii nastala nová doba. Díky pokroku v jiných oborech se vědci přesunuli o několik úrovní hlouběji, jak dokládá i oceněná práce Šinje Jamanaky. Zatímco Gurdon pracoval ještě s jednotlivými díly buněk (třeba jádrem jako celkem), na přelomu 20. a 21. století už jeho japonský kolega a následovník pracoval s jednotlivými geny.

Dokázal v laboratoři například sledovat činnost jednotlivých genů, které se podílí na proměně tvárných kmenových buněk ve "zrostnatělou" buňku určité tělesné tkáně, která už nedokáže nic více než plnit svojí funkci. Pokusil se tak určit, kolik genů je pro přeměnu důležitých a které to jsou.

Slovníček pojmů

Kmenová buňka: Ty buňky, které mají schopnost se dělit a měnit na jiný buněčný typ. Můžou tedy nahradit poškozené buňky nebo sloužit jako základ nových tkání. V lidském těle je celá řada typů kmenových buněk, každý se může měnit obvykle jen na určitou skupinu buněk, třeba svalových atp.

Embryonální kmenová buňka: Jde o tzv. „pluripotentní“ kmenovou buňku. Pluripotentní je z latiny odvozený výraz složený ze slov plurimus, které znamená "nejvíce", a potens čili mohoucí nebo schopný (příklad použití tohoto kořenu snad uvádět nemusíme). "Nejvíce mohoucí" buňky se mohou vyvinout v jakýkoliv buněčný typ přítomný v dospělém těle.

Indukovaná pluripotentní kmenová buňka: Typ buněk, který se také dokáže změnit v libovolnou tkáň v těle. Vznik této buňky byl ale vyvolán (indukován) zvenčí.

Pak je Yamanaka s kolegy přenášel do dospělých myších buněk (konkrétně fibroblastů, což jsou buňky pojivové tkáně) a zkoušel, zda se mu je podaří přepnout do jejich původního, nevyhraněného stavu. Zjistil, že tento proces je překvapivě jednoduchý a k přepnutí buňky zpět do raného stádia jejího vývoje stačí jenom čtyři geny. Vznikla zcela nová kategorie kmenových buněk: takzvané indukované pluripotentní kmenové buňky, označované anglickou zkratkou iPS (induced pluripotent stem cells).

Svůj objev zveřejnil v článku v časopise Cell v roce 2006 a od té chvíle byl horkým kandidátem na Nobelovu cenu. Jeho práce byla spásou pro obor, který se zejména v USA potýkal s citlivým etickým problémem: do té doby se univerzální buněčná surovina, tj. embryonální kmenové buňky, získávala z lidských embryí, která v tomto procesu zanikla. I když šlo v drtivé většině o embrya z klinik pro umělé oplodnění, která by byla zničena tak či onak, proti tomuto postupu se zvedl hlavně z křesťanských kruhů veliký odpor. Yamanaka ukázal, že máme k dispozici nový zdroj kmenových buněk, který zdaleka není tak kontroverzní.

Ne vše samozřejmě bylo tak růžové. Indukované pluripotentní kmenové buňky měly a mají spoustu nectností. Účinnost jejich výroby byla malá, jeden z použitých genů zvyšuje sklony k nádorovému bujení a tak dále. Yamanaka a další týmy ale na postupu od té doby pracují. Daří se jim totiž postupně odstraňovat, i když je stále otevřenou otázkou, zda uspějí úplně.

Brzy se mu také podařilo vypěstovat indukované pluripotentní kmenové buňky nejen z myších, ale i lidských buněk. Tím se otevřela cesta k jejich praktickému využití. Ne sice přímo v medicíně, ale v laboratořích. Díky objevu totiž mají vědci možnost vytvářet si přímo v laboratoři "části" lidského těla, které by jinak museli zkoumat přímo v těle pacienta.

Například nervové buňky se z těla odebírají velmi špatně a špatně se udržují. Pomocí nových technik si vědci mohou nervové tkáně v laboratoři vyrobit z jiných tělních buněk a pracovat na nich. Mohou například zkoumat, jak na ně působí patogeny, jak na nich mohou vznikat choroby či na nich ověřovat možné budoucí léky. Poslední zmíněné

použití je velmi důležité, protože než se přikročí ke zkouškám látek u zvířat a pacientů, je důležité vědět, co dělají v lidských buňkách. (Ale ne vždycky je to totéž, co pak v lidském těle, a tak jsou i další zkoušky zcela nevyhnutelné.)

Co bylo, bylo

V loňském roce si cenu za medicínu odnesla trojice vědců pracujících v oboru lidské imunity: Bruce Beutler, Jules Hoffmann a Ralph Steinman. Událost poznamenal fakt, že Steinman pouze tři dny před udílením cen zemřel na rakovinu slinivky. Vědecký význam práce tří laureátů, který byl díky tomu trochu odsunut do pozadí, je zcela nesporný a všichni tři přispěli ke zcela zásadní proměně našeho vnímání lidské imunity.

Představitel české vědy v posledních letech doufali, že by se mezi oceněnými mohlo ocitnout i jméno profesora Antonína Holého. Ten ovšem letos zemřel, a tak se laureátem už nestane. Největší naděje ze všech českých vědců měl a stále má zřejmě Jiří Bartek, který se v dánské Kodani věnuje výzkumu regulačních mechanismů dělení nádorových buněk a mechanismů vedoucích ke vzniku nádorů.

Stejně muziky za méně peněz

V důsledku špatných výsledků hospodaření Nobelovy nadace, které je dané ekonomickou situací, si v letošním roce laureáti spolu s cenou odvezou nižší částku než v minulých letech. Prémie klesla z deseti milionů švédských korun na osm milionů, tedy zhruba 23 milionů Kč. Což vedlo i k poklesu indexu výše prémie k Nobelově ceně v jednotkách ferrari.

Ceny švédské akademie letos také mají finančně silnější "konkurenci". Internetový miliardář Jurij Millner, či přesněji řečeno jeho nadace, letos poprvé vyhlásil Cenu základní fyziky. Dostalo ji devět vědců v oboru teoretické fyziky a s ní spojená prémie činí tři miliony dolarů, tedy cca 60 milionů korun.

Na rozdíl od Nobelových cen by měla rychle oceňovat zásadní objevy v oboru a laureáti by na ni tedy neměli čekat příliš dlouho. Pro udělení ceny tedy nebude nutné potvrzení teoretické předpovědi praktickým experimentem, na které se v teoretické fyzice může čekat poměrně dlouho. Třeba jako v případě nedávného objevu Higgsova bosonu, který byl předpovězen před téměř čtyřmi desítkami let.

Millner se pro model odměňování před experimentálním potvrzením rozhodl i proto, že nechce z cen vyloučit záporné výsledky. Tento aspekt je skutečně unikátní. Negativní výsledky přitom k vědě patří a patřit musí. Jejím základem je vyvracení hypotéz, nebo chcete-li bloudění po slepých uličkách. Které by, pravda, měly čas od času někam vést. Jako v případě obou letošních oceněných.

Zpracovala: Mirka Schullerová

Jihoafrická a česká města

Jeseník (do roku 1947 Frývaldov, německy *Freiwaldau*) je slezské lázeňské okresní město v Olomouckém kraji, 71 km severně od Olomouce na soutoku Bělé a Staříče. Je největším městem v české části historického území nisského knížectví.

Území Jeseníku patří do povodí Odry, resp. Kladské Nisy. Jeseníkem protéká severním směrem Bělá, do které ve městě ústí zleva potok *Staříč*. V Bukovicích přijímá Bělá zprava *Vrchovištní potok*, který odvodňuje rejtavská rašeliniště. V okolí Lázní Jeseník se nachází řada pramenů jesenické soustavy, zejména Rumunský, Bezručův, Žofiin, Slovanský, Rudolfův, Pražský, Polský, Mariin. Další se nacházejí na východ od města: např. prameny Anglický, Recký, Turistický, Eduardův, Svornosti a Diana.

Historie

První zmínka o Jeseníku pochází z roku 1267, kdy se v latinském pramenu cituje jako *Vriwald* (později *Vrowald*, *Vrienwalde*, *Freynwalde*), tedy místo zbavené lesa. Mezi lety 1284 a 1295 se stal městem. Jedním z důvodů byla strategická poloha na soutoku říček Staříče a Bělé, kde se rovněž cesta vedoucí ze Slezska na Moravu větvila k Ramzovskému a Červenohorskému sedlům. Toto místo již nejpozději roku 1284 střežil zdejší hrad, patřící vratislavskému biskupovi. Dalším důvodem byla naleziště železné rudy v okolí: z roku 1326 pochází první zmínka o zpracovávání železné rudy hned v třinácti hamrech poblíž Jeseníku. Jeseník spolu s vesnicemi v širším okolí tedy vznikl plánovitou kolonizací vratislavských biskupů, kteří zdejší území získali roku 1199.

V roce 1295 se poprvé připomíná městské fojtství, k němuž patřil i dvůr a postupně i vesnice Ves Frývaldov, Česká Ves, Široký Brod a Bukovice. Město se brzy po založení hospodářsky rozvinulo. Již roku 1295 jsou připomínány první řemeslnické cechy, řeznický a pekařský. Z roku 1328 je první zmínka o těžbě a zpracování železa - tehdy povolil biskup Tomáš I. jakémusi Ludherovi postavit u města železný hamr. Ačkoli byla v 14. století železná ruda z Jeseníku prodávána až v Anglii, její těžba již koncem uvedeného století upadla a vytlidnily se i hornické osady v okolí. Nový rozmach těžby železa, ale i stříbra a zlata, nastal v druhé polovině 15. století. V té době byl Jeseník s okolím udělován vratislavskými biskupy v léno. Významné bylo udělení Jeseníku i s okolními panstvími roku 1506 Fuggerům, celoevropsky působícímu podnikatelskému rodu z Augšpurku, kteří zde rozvinuli důlní činnost. Téhož roku získalo město horní privilegia a obdrželo erb. Ložiska však byla buď brzy vyčerpána, nebo se ukázala jako nevýnosná, a Fuggerové ztratili o panství zájem. Roku 1547 je vratislavský biskup Baltazar z Promnic odkoupil zpět a z Jeseníku bylo nadále spravováno okolní biskupské panství. Těžba železa zůstala v okolí města až do konce 18. století, ale ve značně redukované podobě. Naopak se ve městě rozvíjelo řemeslo, o čemž svědčí řada cechovních privilegií z přelomu 16. a 17. století.

Jako město ležící na významném vojenském tahu byl Jeseník v průběhu

třicetileté války několikrát poškozen vojskem. V 17. století byl postižen i několika požáry, největším roku 1696. Přesto pokračoval hospodářský rozkvět města, zejména v textilních odvětvích (plátenictví), který byl ochromen až rozdělením Slezska roku 1742 a související ztrátou slezských trhů, dříve hlavního odběratele zdejší výroby. V té době rovněž město přišlo o horní právo a s tím spojené daňové výhody.

Rekatolizace v městě i okolí proběhla bez potíží (roku 1651 nejsou registrováni žádní nekatolíci), zato bylo zdejší panství postiženo dlouhotrvající a intenzivní vlnou čarodějnických procesů. Od prvního v roce 1622 do posledního roku 1684 si procesy, iniciované jak zástupci biskupa, tak jeseníckými měšťany, vyžádaly jen v samotném Jeseníku asi 102 obětí. Spolu s o něco později zahájenými procesy na Šumpersku a Velkolosinsku se jedná o nevýznamnější příklady "honu na čarodějnice" na území České republiky.

V roce 1770 bylo v Jeseníku zřízeno římskokatolické arcikněžství, a to oddělením od arcikněžství Hlucholazy. To existuje v zásadě dosud, avšak roku 1946 bylo přeměněno na děkanát.

V letech 1773-1794 byl biskupským hejtmanem na Frývaldově hudební skladatel Carl Ditters von Dittersdorf. Po určitém útlumu zaznamenal Jeseník počátkem 19. století nový rozvoj, zejména průmyslový. Roku 1822 založil místní podnikatel Adolf Rayman továrnu (firma Regenhart u. Rayman) na jemné prádlo, která získala postavení na světových trzích a dominovala městskému hospodářství. Jeseník se tak stal významným průmyslovým centrem (a později i centrem dělnického hnutí). Toto postavení bylo na konci 19. století podtrženo napojením na významný železniční tah z Hanušovic do Hlucholaz (1888) a založení Blühdornovy továrny na rukavice (1890). Pro svůj hospodářský význam se Jeseník stal roku 1850 i sídlem politického okresu.

V této době se o rozvoj města a kraje se zasloužily především lázně a první vodoléčebný ústav na světě, který založil Vincenz Priessnitz počátkem 20. let 19. století. Podle něho se také lázně jmenují Priessnitzovy a hlavní lázeňský pavilon Priessnitzovo sanatorium architekta Leopolda Bauera, který spolu se sanatoriem (pavilonem) Ripper nese jméno po

významné osobnosti, která měla na vývoj lázní vliv. Dětský pavilon Karolina je pojmenován po dceře Vincence Priessnitze, kterou nedokázal vyléčit a zemřela ve třech letech. Za zmínku stojí také druhý nejdůležitější pavilon Bezruč a samozřejmě Maryčka. Znakem lázní je lev.

Roku 1890 byla zřízena městská nemocnice, roku 1872 založena chlapecká a 1888 dívčí měšťanská škola, roku 1913 reálné gymnázium..) Na konci 19. století se v oblasti začíná rozvíjet i cestovní ruch. Dokladem je vybudování rozhledny na Zlatém Chlumu Moravkoslezským sudetohorským spolkem roku 1899.

Po roce 1918 se Jeseník stal, víceméně proti vůli svých obyvatel, součástí Československa. Československá armáda jej obsadila 19. ledna 1919. V Jeseníku jakožto středisku státní správy rychle vznikla početná česká menšina. Dominantní stranou mezi (z velké části dělnickým) obyvatelstvem byla německá sociální demokracie.

V roce 1947 byl dosavadní Frývaldov přejmenován na Jeseník. Město v průběhu následujících čtyřiceti let ztratilo mnoho hodnotné historické zástavby, kterou nahradila panelová výstavba. Úlohu hospodářského střediska do značné míry ztratilo spolu se ztrátou statusu okresního města roku 1960.

K 1. lednu 1996 byl okres Jeseník obnoven. V červenci 1997 postihly Jeseník rozsáhlé povodně. Od roku 1997 se v Jeseníku koná soutěž posádek zdravotnických záchranných služeb Rallye Rejvíz.

Kulturní památky

- Kolonáda - 1160 metrů dlouhý kruh, na kterém se občas konají závody a soutěže, ale po většinu času se po ní procházejí návštěvníci lázní. Největší atrakcí je socha lva, jehož ocasu se prý stačí dotknout, aby vám splnil přání.
- Vodní tvrz – zbudována počátkem 15. století na místě obytné věže asi z poloviny 13. století. Unikátní doklad pozdně gotické architektury. Od roku 1932 v ní sídlí Vlastivědné muzeum Jesenicka.
- Radnice je v jádru renesanční budova z roku 1610. Nynější podoba pochází z roku 1710.
- Kostel Nanebevzetí Panny Marie – novorenesanční stavba z let 1882-1883.
- Kaple kláštera a vzdělávacího

- ústavu voršilek z let 1896-1897 v novorománském stylu.
- Morový sloup Nejsvětější Trojice z roku 1721.
 - Socha sv. Jana Nepomuckého u kostela.
 - Děkanský úřad u kostela s klasicistní fasádou a s kamennou deskou se znakem města z roku 1606.
 - Dům číslo popisné 166 na Masarykově náměstí. První písemná zmínka o domě z roku 1702, v roce 1926 dům prošel přestavbou.
 - Dům číslo popisné 176 v Tovární ulici. Původně předměstský dům datovaný do roku 1782. Dům je známý pod názvem Katovna. Obydlí kata zde však nikdy nebylo.
 - Dům číslo popisné 178 s empírovou fasádou, v něm do roku 1506 sídlil městský fojt, posléze zde byl výčep právovarečnických měšťanů. Od roku 1912 zde bylo první kino ve městě.
 - Vila Erwina Weisse číslo popisné 679 na Skupově ulici z let 1901-1903. Významný vilový dům v duchu anglické secese od vídeňských architektů Franze von Krausse a Josefa Tölka. Důsledně oddělena společenská část domu od intimní části. Z vnitřního vybavení dochována vstupní hala s dubovým schodištěm.
 - Cwrczekova vila – romantizující stavba z let 1899-1900 ve stylu hrádku s použitím prvků hrázděného zdiva.
 - Dvě vily rodiny Regenhartů číslo popisné 672 a 339.
 - Vilová čtvrť pod nádražím – několik architektonicky zajímavých vil např. číslo popisné 306, 307, 322, 324 nebo 28/319.
 - Priessnitzův pomník od významného sochaře Josefa Obetha.
 - Secesní most přes Bělou z let 1901-1902.
 - Rodný dům Vincenze Priessnitze – dům číslo popisné 175 na místě původního rodného domu vystavěn roku 1822, patrně roku 1838 zvýšen o jedno patro.
 - Priessnitzovo sanatorium z let 1909-1910 od významného architekta Leopolda Bauera. Třípatrová budova v novobarokním stylu, ale v detailu se secesními a historizujícími prvky. Uvnitř dochovaná ústřední hala se šnekovým schodištěm a velká jídelna.
 - Řada dalších lázeňských budov a pomníků (například Český, Polský, Francouzský pomník atd.).

Přírodní památky

- Sluneční louka - neboli Jižní svah s útvarů z kamenů, v jednom z nich je pramen. Nejznámější je Sluneční brána.
- Prameny - v lesích nad Sluneční

- loukou se nachází schůdné cesty s pomníky a léčebnými prameny.
- Řada skalních útvarů - Antonínovy skály, Čertovy kameny, Františkova skála, Hatschekova vyhlídka, Hildina skála, Hydropatické skály, Medvědí kameny, Skalní odpočívadlo, Tereziny skály, Vilémovy Kameny, Vyhlídka Na Radosti
- Památné stromy: borovice vejmutovka v parku poblíž muzea, buk lesní v Reymannově parku, tzv. Hackenberkova lípa, dva jilmy před kavárnou U hradeb, tis v zahradě VZP, "čarovný smrk" v lázních, lípa srdčitá na lázeňské kolonádě

Na území Jeseníka zasahují i:

- Chráněná krajinná oblast Jeseníky
- Ptačí oblast Jeseníky (pro jeřábka lesního a chřástala polního)
- Evropsky významná lokalita Rychlebské hory - Sokolský hřbet,

Osobnosti

- Carl Ditters von Dittersdorf (* 1739 – † 1799), rakouský barokní hudební skladatel a hudebník
 - Vincenz Priessnitz (* 1799 – † 1851), zakladatel Lázní Jeseník a vodoléčby jako oboru
- Zpracovala Radka Hejmalová-Millar*

DĚJINY RANNÉ PŘEMYSLOVSKÉ PRAHY

Příspěvek od pana Jardy z Pretorie

Dila kronikářů, letopisců a legendistů z 10. století přinášejí o Praze jen velmi kusé zmínky, obsahující sotva více než pouhé její jméno. I to samo o sobě je ovšem důležitým dokladem existence a residenční funkce sídla vládců ranného českého státu.

Až do sklonku 10. století jsme odkázáni na nahodilé zprávy cizích informátorů jako Widukinda ze sousedního Saska, Flodoarda z daleké Remeše (který se zmínil o Praze k r. 950), neznámého autora nejstarší svatováclavské legendy *Crescente fide christiane* (Když rostla víra křesťanská - patrně původem z Bavorska), mantovského biskupa Gumpolda (který dal této legendě vyspělou literární formu), a celé řady dalších kronikářů, analistů a legendistů.

První zevrubnější zpráva o podobě a významu raně středověké české metropole vznikla v prostředí velmi vzdáleném. Je jí záznam, který sepsal arabsky Ibráhím ibn Ja'kúb al-Isrá'rlí at-Turtúši, patrně pro kordovského chalífu al-Hakama II.(961 - 976), a nebo pro jeho úředníky. Ve své zprávě popsal země západofrancké i východofrancké (otonské) a státy západních Slovanů, které bezpochyby procestoval a dobře poznal. Jeho zpráva se nedochovala v úplnosti, nýbrž pouze ve výňatecích, jež převzali do svých spisů kordovští geografové 11. století Udří a al-Bakrí, a ve 14. století al-Himjari.

Jak prozrazuje jeho složité jméno, Ibráhím byl židovského původu a pocházel z Tortosy v tehdejších

arabsko-muslimském Španělsku. O jeho životě není známo nic víc, než co lze usuzovat z jeho podrobné písemné zprávy. Prozrazuje velmi vzdělaného muže, se zájmem o zeměpisné, etnografické, meteorologické a i medicínské informace. Mohl být též diplomatem a členem chalífova poselstva, které navštívilo císaře Otu I. v Magdeburgu (965 - 966), protože se výslovně zmiňuje o setkání s císařem.

Mezi čtyřmi vládci Slovanů jmenuje Ibráhím po králi Bulharů na druhém místě Bújislava (Boleslava), krále Frághy, Bújamy a Krakúa, tedy Prahy, Čech (Bohemie) a Krakova. O jeho zemi sděluje pouze, že cesta od města Prahy k městu Krakov trvá 3 týdny, a že po celé délce sousedí se zeměmi Turků.

Všechnu pozornost pak věnuje popisu města Prahy. Praví že : "město Frágha je postaveno z kamene a vápna. Je nejbohatší z měst zbožím. Přicházejí sem z města Krakúa Rusové a Slované se zbožím. A přicházejí k nim ze zemí Turků muslimové, židé a Turci rovněž se zbožím a obchodnickým závažím, a vyvážejí od nich otroky, cín a různé druhy kožešin. Jejich země jsou nejlepší ze zemí lidu severu a nejlépe zásobované živobytím. Za jeden kinšár (denár) se u nich prodává tolik pšenice, co vystačí člověku na jeden měsíc. Za jeden kinšár se u nich prodává tolik ječmene, co vystačí pro jednoho koně na 40 nocí, a prodává se u nich za jeden kinšár 10 slepic. Ve městě Frágha se vyrábějí sedla, uzdy a málo trvanlivé štíty užívané v jejich zemích."

V jiné dochované verzi či popisu se uvádí zkráceně : "Frágha. To je město, jež sousedí s územím Turků. Je vystavěno na řece, která je tam, z kamene a vápna. Je menší než jsou města, ale větší, než jsou vesnice. V něm je trh se vším zbožím k cestování a i k usedlému životu. V jeho vyšší části je velká opevněná tvrz a v ní je pramen vody tekoucí po povrchu a jeho voda prosakuje rovinaté části jejího údolí."

Ibráhímovy informace o říši "krále" Boleslava odpovídají současným

historickým znalostem. Kordovský cestovatel zastihl ranně středověký český stát právě na vrcholu jeho prvního velkého rozmachu a územní expanze. Zásluhou energického a cílevědomého vládce Boleslava I. (935 - 973), zahrnovala tehdy přemyslovská država vlastní Čechy, v podstatě již sjednocené pod svrchovaností pražského knížete, Moravu, Slezsko, Pováží, Malopolsko (Krakovsko), Sandoměřsko a Červené hrady (pozdější Volyňsko a Halič). Česká moc končila až u řek Bugu, Dněstru a Pripjati, a tam také sahaly obchodní zájmy kupců z Prahy. Dobyvačnou politikou vytvořený státní útvar byl ovšem vnitřně nepevný a udržel se v tomto rozsahu pouhých 50 let. Již na sklonku 10. století jej postihla vnitřní krize a návrat do hranic pouze vlastních Čech.

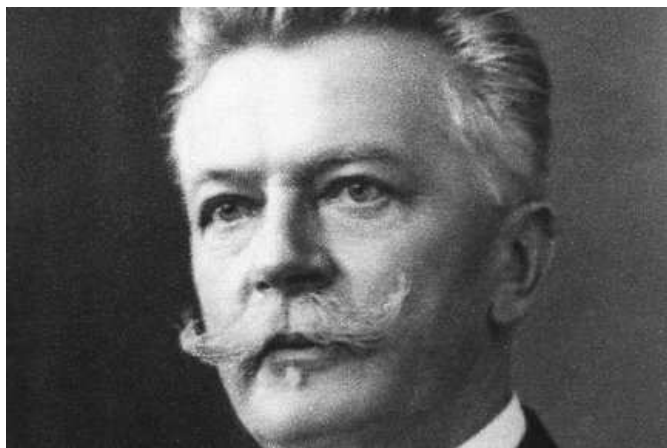
Tento vývoj se patrně odrazil též v růstu, a pak i poklesu, prosperity pražského centra. V období 950 - 990 byla Praha bezesporu jedním z nejdůležitějších politických i hospodářských středisek střední Evropy. Přispěla k tomu především skutečnost, že podunajský dálkový obchod, přerušovaný na sto let vpádem kočovných Maďarů, si našel náhradní cestu z Řezna přes Prahu, Vratislav a Krakov do Pobaltí, Skandinávie, i krajin Rusů a Chazarů. Cesta

procházela z převážné části územím českého státu, a přinesla rozkvět tržním střediskům v podhradí knížecích hradišť a při přechodech velkých řek. Těžila z něj především Praha. Stejně tak jí prospívala pokračující vnitřní centralizace Čech, která zvětšovala politický a správní význam pražského hradu i dosah ekonomického a tržního působení jeho podhradí. Když kníže Boleslav, vzdor své pověsti bratrovraha (která mu přinesla nejen přivlastek "Ukrutný", ale i nepřízeň církve) prosadil založení pražského biskupství a prvního českého kláštera při chrámu sv. Jiří, začala Praha žít též vlastním kulturním životem.

Není tedy důvod nevěřit Ibráhímově zprávě o tom, že pražské podhradí pod velkou opevněnou tvrzí mělo již městský charakter a bylo nejobchodnější "křižovatkou severu", přestože se velikostí nevyrovnalo starým velkoměstům antického a arabského Středomoří.

(Podle článku archiváře hl. m. Prahy V. Ledvinky z MF DNES)

České osobnosti

Daniel Swarovski Právě uplyne 150 let od narození světově uznávaného výrobce šperků a proslavených kamínek!

Blyštivá cetka, jen kousek sklíčka; pravda pěkně vybroušeného, hezky se v tom křišťálku láme světlo. Ale že z toho celý svět padne na zadek? Možná to Daniel Swarovski tušil. Byl vizionář. Nesmírně pracovitý podnikatel, umělec. Věděli jste vůbec, že tvůrce luxusní bižuterie byl Čech? Narodil v Jiřetíně pod Bukovou (tehdejší Georgenthal).

Jeho šperky, křišťály a kamínky, to je světová extratřída! Náušnice, přívěsky, brože, čelenky, cokoli od Swarovského, to je trendy. A není to drahé... Za tisícovku máte parádní náušnice, za pětistovku přívěsek.

Jenže s jeho kamínky se dají dělat i divy.

Když jimi oblepíte luxusní mercedes a prodáte ho Japoncům, inkasujete miliony. Třeba jen taková mrňavá vanička pro pejska s křišťály od Swarovského přijde na 800 tisíc. Křišťálky měl našity na rukavicích i Michael Jackson. Po jeho smrti se prodávaly za dva, ale i za osm milionů korun!

Jak to, že český brusič se svými kamínky a šperky dobyl svět? Byl nejlepší z učedníků pana Swarovského. Byl totiž jeho synem a otec na něj měl, jak už to bývá, mnohem větší nároky.

Tatík byl majitelem menší fabriky na broušení skla, ovšem Daniel už v jednadvaceti strčil do kapsy všechny brusiče na Jablonecku a Čechy mu byly najednou malé. Učil se i v Paříži a ve Vídni.

Na veletrhu ve Vídni, fascinován důmyslnými stroji Siemens a Edisona, uvažoval už o vlastní technologii a v roce 1892 si nechal patentovat první vynález. Přesný brus, jehož nože opouštěly kamínky třpytivé jako brilianty. Dál to šlo jako po

másle. Netoužil konkurovat otci a starým sklářům a brusičům a vydal se do Wattensu. Tehdy jsme byli Rakousko-Uhersko, prostě jen přesídlil na jižní výspu monarchie. Pronajal si starou továrnu, kterou později koupil a přestavěl.

Nejdou cetky? Vyrobíme dalekohled...

Měl jasné důvody. V okolí Innsbrucku nebyl sklářský průmysl ještě tak rozvinutý a cítil šanci být první. Mohl pro své stroje využívat energie z alpských bystřin a řek. A měl blízko do módních center v Itálii a hlavně do Paříže.

Postavil si k brusírně vlastní sklárnu, vodní elektrárnu, patentoval si nejpřesnější brusné kotouče na sklo. Byl opravdu vizionářem. Swarovski svými kamínky začal později pošívat látky, šňůrky, klobouky. Dokonce vlastní patent na tkaní látky přímo s křišťály... Spolupracoval s nejvyhlášenějšími návrháři, vymýšlel a neustále zlepšoval. Když přišla válka a lidé neměli o parádu zájem, přeorientoval se pohotově na výrobu optiky do mikroskopů a dalekohledů. Dělal i lampy a reflektory.

Kýč? Ne, prostě styl...

Kupodivu díla s jeho kamínky ještě nikdo neoznačil za kýč nebo nevkus. Prostě se počítá s tím, že se to světsky blýská a působí snobsky okázale. Nikoho neuráží, že šutýrky lepí pracháči na sebe, na auta, na telefony i záchody, a dokonce na domácí mazlíčky. Tohle je prostě styl Swarovski...

Jak poznat originál

Pozor, nenechte se napálit. Šperky přímo od Swarovského jsou hodně drahé a poznáte je podle vyražené labutě, tedy loga společnosti. Za originály lze ale považovat i šperky tzv. Swarovski elements. Řada šperkařů využívá tzv. komponenty, tedy jen samotné krystalky, k výrobě a jejich kousky jsou mnohem levnější. Ke svému výrobku ovšem přikládají certifikát pravosti, který lze jen těžko zfalšovat.

Zpracovala: Mirka Schullerová

Česká republika v číslech a údajích

ČEŠTINA

Dialekty češtiny

Dialekty češtiny dělíme na nářečí česká, tj. nářečí, kterými se mluví v Čechách a na západní Moravě, dále nářečí hanácká, kterými se mluví ve středu Moravy (na jihozápadě tvoří zhruba hranici Třebíč, na severozápadě Olomouc, na jihovýchodě Hustopeče u Brna, na severovýchodě Hranice na Moravě), na nářečí moravskoslezská (na jih od pohoří Beskydy od Břeclavi k Valašskému Meziříčí a Hranicím na Moravě) a na nářečí lašská (na sever od pohoří Beskydy od Těšína k Opavě). Česká nářečí existují v současné době jen jako místní varianty obecné češtiny. Ze starých lokálních dialektů se udržují jen některé fonetické, morfologické a lexikální nářeční jevy v jihozápadních Čechách v severovýchodních Čechách a v Podkrkonoší. Nejdůležitějším rysem, kterým se od sebe dialekty češtiny liší, jsou dlouhé vokály. Česká nářečí mají tyto vokály *á, í, ú* a diftongy *ej, ou* vzniklé z původního *ý, ú* (střejc, mouka), hanácká nářečí mají místo *ej, ou* dlouhé vokály *é, ó* (stréc, móka) a zčásti zkrátila *í, ú*. Moravskoslezská nářečí mají staré dlouhé vokály *í, ú* zachované, přičemž *ý* splynulo s (stríc, múka) a lašská nářečí nemají žádné dlouhé vokály (stryc, muka).

Obecná čeština

Je svým původem interdialekt, který vznikl na základě středočeského nářečí. V současné době je užívána v Čechách a na západní Moravě jako běžně mluvený jazyk v každodenním hovoru, kdy se mluvčí nesnaží záměrně o spisovné vyjádření. V projevech, kdy naopak mluvčí usiluje o spisovné vyjádření, dochází v různé míře ke střídání spisovné a obecné češtiny. Tato specifická situace vyplývá ze silně knižního charakteru spisovného jazyka. Na Moravě jsou však prvky obecné češtiny pociťovány dosud jako nespisovné, a tedy i nevhodné pro veřejné projevy.

Zajímavosti o češtině

Spisovná čeština má celkem 36 hlásek, tj. 5 krátkých vokálů (*a, e, i, o, u*), 5 dlouhých vokálů (*á, é, í, ó, ú*), 1 diftong (*ou*) a 25 souhlásek (*b, c, č, d, d', f, g, h, ch, j, k, l, m, n, ň, p, r, ř, s, š, t, t', v, z, ž*). Písmena *i* a *y* (*í* a *ý*) představují stejnou hlásku. Nejčastěji se v řeči vyskytují vokály: *e, o, a, i* – konsonanty: *t, s, n, l, k*. Nejnížší frekvenci mají hlásky *č, ou, ť, ž, f, ú, d', g, ó*.

Česká abeceda obsahuje 42 písmen. Nejčastějšími písmeny v běžných českých textech jsou *o, e, n, a, t, v, s, i*. Nejméně se používají písmena z cizích abeced *x, w, q*. Na počátku českých slov bývají nejčastěji tato písmena: *p, s, v, z, n*. Nejvíce českých slov končí na *e, í, a, í, o*. 88% českých slov začíná konsonantem a 12% vokálem, naopak 71% slov končí vokálem a 29% končí konsonantem.

Slovní zásoba je odhadována na 250 000 slov. Nejpoužívanější slova v češtině jsou spojka *a*, sloveso *být*, zájmeno *ten*, předložka *v(e)*, zájmeno *on*, předložka *na*, spojka *že*, předložka *s(e)* a *z(e)* a zájmeno *který*. Nejčastěji používaná podstatná jména jsou *pán/pan, život, člověk, práce, ruka, den, zem (země), lidé, doba, hlava*. Nejčastěji používaná přídavná jména jsou *celý, jiný, velký/veliký, nový, starý, národní, český, dobrý, větší, malý*. Nejčastěji používaná slovesa jsou *být, mít, moct, muset, vědět, chtít, jít, říct, vidět, dát (se)*. Nejčastěji se v řeči vyskytují podstatná jména (skoro 40%), slovesa (skoro 27%), přídavná jména (skoro 21%), dále následují příslovce, zájmena, číslovky, spojky, předložky a citoslovce.

Největší počet slov v českém slovníku má délku 5 až 6 písmen. Nejkratšími českými slovy jsou spojky a předložky, které se skládají z jednoho písmene. Nejdelšími českými slovy, která se běžně používají, jsou například *zemědělskopotravinářský*

(22 písmen) nebo *odavateliskoodběratelský* (24 písmen). Teoreticky je však možné vytvořit ještě delší slova jako například *nejzdevětadevadesáteroásobitelnější* (36 písmen).

Průměrná délka jednoduchých vět je 9,4 slova. Průměrná délka souvětí v administrativních textech je 14,3 slova, v publicistických textech 16 slov, v odborném jazyce 20 slov. Nejdelší věty se vyskytují v právnických textech – 44,9 slova. Souvětí se obvykle skládá ze 2 – 3 vět.

Češi používají v současné době více než tisíc jmen. Převládají jména neslovanského původu, která tvoří 65 – 70% všech jmen, zbytek připadá na jména slovanského původu. V současné době jsou v ČR nejrozšířenější křestní jména *Josef, Jiří, Jaroslav, Jan, Miroslav, František, Pavel, Václav*. U nejmladší generace se nejčastěji vyskytují jména *David, Filip, Jakub, Michal, Ondřej, Petr, Radek a Tomáš*. Nejrozšířenější ženská křestní jména jsou *Marie, Anna, Jana, Eva, Věra, Alena, Božena, Ludmila*. Dívky nejčastěji dostávají jméno *Zuzana, Kateřina, Veronika, Markéta, Tereza, Krystýna, Barbora*.

Nejrozšířenější česká příjmení jsou *Novák, Svoboda, Novotný, Dvořák, Černý, Procházka, Veselý, Pokorný, Kučera, Jelínek, Hájek*. Česká příjmení začínají nejčastěji na tato písmena: *K, H, P, S*. Nejkratší příjmení mají jen dvě hlásky (*Ač, Šé, Jo*), nejdelším příjmením je *Červenokostecký*.

Nejčastějším místním názvem v ČR je *Lhota*. Celkem se tento název vyskytuje na území země 248 krát. Obce s tímto názvem byly v českých zemích zakládány ve 13. století a lidé, kteří zde bydleli, dostávali do užívání pole, aniž museli platit nějaké dávky nebo konat povinnosti, do určité lhůty, a proto se obcím říkalo *Lhota*. Pokud jde o počáteční písmena, začínají české obce nejčastěji písmeny *K, S, B, P*.

Zpracovala Radka Hejmalová-Millar

VLASTENECKÝ KALENDÁŘ:

LI100PAD

8. listopad 1620 – Proběhla Bitva na Bílé hoře – významná bitva, která zpečetila osud českého lidu a státu a na 300 let jej uvrhla do moci Rakouska

11. listopad 1918 – Oficiální ukončení první světové války, od tohoto dne se slaví mezinárodní den válečných veteránů.

13. listopad 1957 – Zemřel Antonín Zápotocký druhý komunistický československý prezident (1953–1957),

18. listopad 1991 – Zemřel Gustáv Husák, poslední československý komunistický prezident (1975-1989)

23. listopad 1896 – Narodil Klement Gottwald, první komunistický prezident v Československu (1948-1953)

25. listopad 1895 – Narodil Ludvík Svoboda, 4. československý prezident (1968-1975)

28. listopad 1378 – Zemřel český král a římský císař „otec Vlasti“ Karel IV.; 36. český panovník, významná osobnost českých dějin

29. listopad 1780 – Zemřela Marie Terezie, česká královna (1743)

Zpracovala: Mirka Schullerová

ZÁBAVA

Čeština

Jak jste na tom s psaním *mně* a *mě*? Procvičte si jejich doplňování, protože to není vůbec nic jednoduchého:

Bylo to příje- prožité odpoledne. Scéna působila doje-. Snaž se to vzít rozu-. Rozu-li jste všemu? Dnes jsem si na tebe vzpo-la. Doufám, žes na – nezapo-l. Přípo-l bys – trochu ten příběh? U-li byste si opravit kolo? Úžasem skoro oně-l. –la bych vás při-t k učení. Zat-lo se a spustil se liják. Tvářil se taje-. Rána te- zaduněla. Bydlím ve starém do-. Vidíš -? – to nevadí. Zůstal sedět pot-. Pohyboval se ve t- jako kočka. Maminka se je- dotkla tváře dítěte. Zřej- jsi mi nerozu-l. Bylo to té-ř správné. Nahlaste z-nu bydlíště. Bohatří byli s-lí a odvážní. –sic je v úplňku. Žiji ve –stě. Počasí se nečekane z-nilo. Skočil do –kkého mechu. Tohle určitě nebudu u-t. Učí se němčinu soukro-. Zapo-l jsem napsat úkol.

Připravila Radka Hejmalová-Millar

Křížovka od pana Jardy z Pretorie

(z časopisu Švédské křížovky na víkend)

Přísloví											
POMŮCKA: OIL, UVE	JEZ	1. DÍL TAJENKY	INICIÁLY PREZIDENTA NOVOTNĚHO	TYPY VOZŮ ZN. FIAT	NÁJEMNÉ AUTO	6	POVEL KE STŘELBĚ	OZNAČENÍ NAŠICH LETADEL	ŘÍMSKÝCH 1151	STARÁ ZNAČKA ČESKÝCH AUT	
JUNÁK						LYŽAŘSKÝ VLEK					
ZNAMENÍ ZVĚRO- KRUHU						JEDNÁNÍ RODOVÝ ZNAK					
INICIÁLY MODERÁT. MAREŠE			KRASOBRU- SLAŘ. PŘVEK PÍSKOVÉ ZBAR. LÁTKA				KINO INICIÁLY REŽISÉRA LIPSKÉHO	INIC. HER. RYBOVÉ PŘECHOD PŘES ŘEKU			
A TAK DÁLE ZKR.				OBYVATEL IRSKA OZNÁMIT ÚŘADUM							
SKUTEČNĚ					CHEMICKÝ PŘVEK 2X SNÍŽENÝ TÓN E				2. DÍL TAJENKY	DOMÁCÍ ZVÍŘE	
	PŘEDLOŽKA TRUBKA					LOTERIE STARÝ TYP ŠKODOVKY HOVOR.					
ROZEBRÁNÍ STROJE							SHLUK LIDÍ PEKELNÍK				
OVOCE ZELENINÁ ZKR.			CÍL PŘI STŘELBĚ EVROPSKÁ UNIE ZKR.					ŘÍMSKÝCH 1100 ZUBNÍ POTAH			
SEVERSKÉ JMÉNO				SKLÍČENOST DRUH STŘEŠNÍ KRYTINY							
STŘEVNÍ PARAZIT					MLÁDĚ ORLA CHEM. ZN. PLATINY					KŮL ZE STROMU	
CITOSLOVCE BOLESTI			BÝV. OZN. LETOPOČTU CIZÍ DÉLKOVÁ MÍRA			BOJOVÉ VOZIDLO 2X SNÍŽENÝ TÓN A					
	HOUZOVÉ VOLÁNÍ	CÍL JMÉNO HEREČKY FARROWOVÉ					SLONÍ ZUB V ZASTOU- PENÍ ZKR.				
PROJEV RÁDOSTI					SEVEROVÝ- CHOD ZKR. HOSPODÁŘ. NOVINY ZKR.			NÁZEV HLÁSKY H INIC. ZPĚV. AMIRIHO			
OLEJ ANGLICKY				RISKANTNÍ POČÍNÁNÍ							
SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY ZKR.				NÁRODNÍ STRANA ZKR.			JMÉNO HEREČKY GEISLEROVÉ				

Zajímavosti

Největší záhady Česka

(Zaslal Karel Vaňas, čerpáno z knihy Neuvěřitelné jevy a podivuhodné bytosti

Rytíř Pětipeský z Neprobylic a jeho děsivý příběh!!

Tvrz rodu Pětipeských v Neprobylicích pochází zřejmě již ze 14. století, první písemně doložené

Jen několik kilometrů od Slaného směrem na Louny se v obci Neprobylice nachází původně středověká tvrz, jejíž vznik se datuje zhruba do 14. století. Písemně je doloženo, že od roku 1527 žil na zdejší Horní tvrzi rytíř Václav Pětipeský z Chýš a Egerberka na Blahoticích.

Sídlo, kterému se také říkalo Hrádek, nový majitel přestavěl, což připomínají tři pískovcové desky s erby, zasazené na jižní straně tvrze. Milovníky pověstí určitě potěší příběh, jak rytíř Pětipeský podle legendy ke svému jménu přišel.

Hrůzný plán

Podle staré pověsti žil na tvrzi Hrádek hodný a spravedlivý rytíř, který vlastnil také dvůr v Bysni.

Po svatbě prý moc toužil po pokračovateli rodu, ale marně. Po nějaké době byl povolán na vojenské tažení proti Turkům a jen nerad se loučil se svou mladou ženou. Vojenská výprava se protáhla a rytířově ženě se v době jeho nepřítomnosti narodilo celkem pět novorozeňat, samí kluci.

Mladá matka buď z pohnutí myslí, nebo snad proto, že chtěla holčičku, neprojevila sebemenší známky radosti. Roli matky tolika dětí najednou nezvládla a její myšlenky byly čím dál černější. Přemýšlela, co s tolika potomky, a jak mezi ně v dospělosti rozdělit majetek. Nakonec v její mysli uzrál hrůzný plán. Děti musí zkrátka zmizet.

Nikdo, kromě jisté báby Kuklice, nevěděl, že se narodily, ani kolik jich vlastně je. Také její manžel neměl o pěti synech sebemenší potuchy, nebude je tedy vůbec postrádat. Rytířova žena se nakonec definitivně rozhodla nemluvnat zbavit. Zavolala tedy místní čarodějku bábu Kuklici, aby jí poradila, jak novorozeňata odstranit. Bába navrhla, že děti utopí za vesnicí v Bakovském potoce, a nikdo se nic nedozví. Bezcitná, možná částečně pomatená matka, souhlasila...

Místo psů novorozeňata

Bába ještě k večeru dala novorozeňata do nůše, zakryla je plachtou a šla k potoku. Stalo se však něco, s čím vražedkyně nepočítaly. Tou dobou se právě vracel rytíř z vojenské výpravy. Když potkal bábu Kuklici s nůš, optal se jí, co to nese těžkého. „Ale nesu utopit štěňata,“ odpověděla pohotově bába a pokračovala v cestě.

„Kolik jich je, není to škoda?“ tázal se opět rytíř a když se dozvěděl že pět, chtěl štěňata vidět. „Pojď sem, podívám se na ně a jedno z nich si vyberu. Na památku dnešního dne a svého návratu z boje!“

Bába se všemožně snažila rytíře odradit s tím, že pejskové za moc nestojí a navíc jsou ještě slepí... V tu chvíli se ozval z nůše dětský pláč. Rytíř i členové jeho družiny se zarazili, dětský pláč se ozval znovu. Rytíř nařídil sundat plachtu z nůše a nevěřil svým vlastním očím. Z nůše na něho hledělo pět kloučků.

„Co to má znamenat? Kam neseš ty děti?“ rozkřikl se rytíř a bába mu v pláči vše prozradila. Že jsou to jeho vlastní děti a že jí jeho paní nařídila, aby je zabila, než se o jejich narození někdo dozví. Rytíř rozkázal svým poddaným, aby děti odnesli do dvora v Bysni, postarali se o ně a nikomu nic neříkali. Bába Kuklice skončila okamžitě ve sklepení.

Rozsudek navrhli hosté

Rytíř přijel na tvrz, kde ho v tu chvíli nikdo nečekal. Jeho žena byla bledá, jak ji nenadálý příchod manžela vylekal, a vřelými slovy se snažila zakrýt špatné svědomí. Rytíř si jí nevšímal, ani jí neodpověděl na pozdrav a choval se, jako by na tvrzi ani nebyla. K jejímu údivu však poručil vystrojit velkou oslavu s jídlem

a pitím na počest svého návratu. Pozval své nejbližší přátele a na neprobylické tvrzi se sešli šlechtici z celého okolí.

Zábava to byla veliká, hosté se veselili a hodovali, jenom hostitel byl po celou dobu smutný a vážný. Po vydatném obědě si vzal rytíř slovo a požádal přítomné, aby mu odpověděli na jedinou otázku. Co by si podle jejich soudu zasloužila matka, která by dala utopit svoje zcela zdravé děti? Jeho žena zbledla jak stěna a hosté se nejdříve divili, jakou otázku jim to rytíř klade. Ale nakonec za všechny odpověděl vladyka z Hřešic.

„Takovou matku by měli uvrhnout do tmavého vězení a měli by ji nechat zemřít hladem.“ Teprve v tu chvíli se rytíř svěřil se svým žalem a podrobně přítomným vylíčil, co se vlastně u potoka přihodilo. Že to byla právě jeho žena, která s bábou Kuklicí zosnovala vraždu jeho pěti synů. Pět krásných a zdravých hošíků chtěla nechat utopit jako psy. A protože se mu je podařilo zachránit, jeho rod dál hrdě ponese jméno Pětipeský.

Bábu upálili na hranici

Když to rytířova žena slyšela, omdlela. Odnesli ji do sklepení a někteří z přítomných se přimlouvali, aby ji rytíř tak krutě netrestal. Marně. Rytíř byl neoblomný, zážitek od potoka mu nedovolil být milosrdný. Rozkázal, aby

jeho ženu uvěznil, tak, jak před tím navrhovali jeho hosté.

Bábu Kuklici, která měla vraždu jeho synů vlastoručně provést, nařídil nejprve vymáchat v potoce a potom upálit na hranici. Aby se prý pekla pomalu. Sám pak podle pověsti opustil neprobylickou tvrz a odjel na svůj dvůr do Bysně, kde vychovával svých pět synů. Všichni pak nesli jméno Pětipesští.

Nezničitelné neprobylické zvony

Tři středověké neprobylické zvony, které zdobí místní zvonici, pocházejí z 15. a 16. století. Původní středověká zvonice byla v roce 1896 zbořena a nahrazena přesnou kopií. Do zdi zvonice jsou zapuštěny dva náhrobní kameny, které byly přeneseny ze zbořeného kostela a jeden z nich nese jméno Václava Pětipeského. Tři neprobylické zvony jako zázrakem přežily obě světové války.

Prostřední z nich byl za 1. světové války rakouskými úřady určen k

roztavení a odvezen. K jeho zničení však již nedošlo a na žádost starosty byl po skončení války vrácen do Neprobylic a zavěšen na původní místo. Za 2. světové války byl pro změnu odvezen největší ze zvonů, ale protože byla v Německu náletem zničena továrna, kde měl být roztaven, také on se vrátil na své původní místo na neprobylické zvonici. Obnovená zvonice stojí na místě bývalého hřbitova a kříž vedle zvonice je z roku 1888.

Dušičky, nebo Halloween?

Začátek listopadu patří téměř na celém světě vzpomínce na mrtvé. Jen způsob se liší. Zatímco my uctíváme, Američané slaví Halloween.

DUŠIČKY

Kdy: 2. listopadu.

Proč: Podle křesťanské tradice je to vzpomínka na všechny zesnulé, kteří zatím nedosáhli věčné blaženosti a pobývají ještě v očistci.

Jak: Lidé v tomto období navštěvují hřbitovy, aby na hrobech rozsvítili svíčku nebo na ně položili živé květiny. Má to symbolizovat víru ve věčný život.

Kde: Dušičky se slaví od 10. století v zemích s křesťanskou tradicí. Dodnes tedy uctívají Památku zesnulých lidí nejen v Evropě, ale také např. v Latinské Americe a v ostatních zemích, kam křesťanství

proniklo.

HALLOWEEN

Kdy: 31. října.

Proč: Halloween je původně keltský svátek, který vznikl na území Irska. Spojuje se s festivalem Samhain, jehož název znamená konec léta. Lidé zapalovali pochodně a oblékali se do kostýmů, aby odehnali zlé duchy.

Jak: Součástí oslav jsou pestrobarevné strašidelné kostýmy, do nichž se převlékají děti i dospělí. Takto vyšňořeni poté navštěvují sousedy. Symbolem Halloweenu jsou lucerničky z vydlabaných dýní s dírkami ve tvaru očí, nosu a úst.

Kde: Slaví ho až 161 milionů lidí na celém světě. Nejpopulárnější je v USA, tam si svůj příbytek zkrášluje dýněmi a různými dalšími předměty 65 % obyvatel. V Evropě se nejvíce slaví v Irsku a Velké Británii.

Zpracovala: Mirka Schullerová

Recepty

Koprová omáčka

Doba přípravy: 10 min

Doba vaření: 20 min

Počet porcí: 4

Koprovka patří mezi české omáčkové stálice. Ve variantě s knedlíkem a vejcem ji můžeme pasovat na národní vegetariánské jídlo.

Suroviny:

5 dkg másla

6 dkg hladké mouky

1/2 l vody nebo vývaru z masa

2 lžice sekaného kopru 1/2 l kysané smetany

1–2 lžice octa

2–3 lžice cukru

sůl

Postup:

Mouku v hrnci nasucho opražíme, přimícháme do ní rozpuštěné máslo, zalijeme vývarem nebo vodou, ale část tekutiny necháme stranou, osolíme a 20 minut povaříme. Ve zbylém vývaru v jiném hrnci povaříme nasekaný kopr, přidáme ho do omáčky, hotovou omáčku zalijeme za stálého míchání smetanou a ještě chvíli prohřejeme. Omáčka by měla mít krémovou konzistenci. Podle chuti ji dosolíme a dokyselíme octem. Podáváme s bramborem a vejcem, popř. s knedlíkem a hovězím masem.

Makový koláč s tvarohem

Na formu o průměru 24 cm potřebujete: 250 g hladké mouky, 2 lžíce krupicového cukru, 130 g změkklého másla, 1 žloutek a asi 3 lžíce studené vody.

Na makovou náplň si nachystejte: 150 g mletého máku, podle potřeby asi 2 dl mléka, podle chuti 1 velkou hrst rozinek a asi 2–3 lžíce krupicového cukru – opět záleží, jak moc sladký mák máte rádi; na tvarohovou náplň: 250 g měkkého tvarohu, 1 celé vejce a 80 g moučkového cukru.

Postup: Mouku rukama zadělejte s měkkým máslem, žloutkem, 2–3 lžícemi studené vody a 2 lžícemi krupicového cukru. Hladké těsto zabalte do sáčku nebo potravinářské folie a dejte do lednice na 20 minut odpočinout. Mezitím si připravte náplně. Mák v hrnci zalijte mlékem, přidejte cukr a podle chuti i rozinky, přiveďte k varu a asi 3 minuty vařte. Pak náplň sundejte z plotny a nechte vychladnout, musí

mít konzistenci husté kaše. Tvarohová náplň je ještě jednodušší: Tvaroh, vejce i cukr dejte do mísy a smíchejte!

Těsto vyválejte s pomocí trochy hladké mouky na vále na tenkou placku (o výšce asi 3–4 mm) a vystelte jí koláčovou formu, nadbytečné těsto ořízněte. Na dno rovnoměrně rozprostřete makovou náplň, na ni dejte tvarohovou náplň a vložte do trouby vyhřáté na 175 stupňů, kde koláč pečte asi 35–40 minut. Před podáváním koláč můžete lehce posypat třtinovým cukrem.

**(Příspěvek od pana Karla Vaňase)
Zpracovala: Mirka Schullerová**

Zdraví

Jak si při dietě (ne)přivodit zácpu a rakovinu tlustého střeva

Pro mnohé ženy je už skoro pravidlem si dávat předsevzetí zhubnout nějaké to nadbytečné kilo. Pokud si ovšem naordinujete redukční dietu podle vlastního receptu, někdy vás mohou potkat nepříjemné zdravotní potíže, které v krajním případě skončí až rakovinou tlustého střeva.

Tělo na snížený přísun živin a vody reaguje zpomalením střevní pasáže, která může vyústit až v zácpu. Prodloužená doba kontaktu některých látek ve stolici se střevní stěnou může být příčinou vzniku rakoviny tlustého střeva, která je u nás jedním z nejčastějších důvodů úmrtí na zhoubné onemocnění.

Akutní zácpa vás nemusí postihnout jen při novoroční dietě, ale třeba i na dovolené v zahraničí nebo při nadměrném stresu. Snadno se jí však můžete zbavit změnou životního stylu.

Přinášíme vám několik šikovných rad, jak dodržovat zdravý životní styl a zároveň se zbavit přebytečných "zimních" kilogramů.

1. Jezte vlákninu

Vláknina urychluje peristaltiku (pohyb) střev, což usnadňuje vyprazdňování. Zároveň na sebe váže tuky obsažené v potravě a částečně tak zamezí jejich ukládání. Vyvolává pocit plnosti a díky tomu nemáte pocit hladu a nesníte toho tolik.

Jak na správné vyprazdňování

- Co nejdříve po probuzení vypijte sklenici vody nebo minerálky, která má mírně projímavé účinky.
- Věnujte se pravidelné ranní hygieně a jiným činnostem, na které jste po probuzení zvyklí.
- Přibližně 20 minut až půl hodiny po probuzení si běžte sednout na toaletu. I když se vám ze začátku nebude chtít, nevádí. Při pravidelném opakování se výsledek určitě dostaví.

Vláknina je přirozeně obsažena například v zelenině, ovoci nebo v celozrnném pečivu. Existuje i sušená vláknina, takzvané psyllium.

2. Pijte

Pokud zvýšíte příjem vlákniny, ale nebudete dostatečně pít, zácpa se ještě zhorší. Prísun vhodných tekutin je základem každé úspěšné diety. Nejlepší je samozřejmě čistá voda.

Při zácpě je dobré pitný režim obohatit o mírně projímavé minerálky, například šaratici. Výhodou je, že nejsou návykové a pomohou vám k pravidelnému a bezbolestnému vyprazdňování.

3. Hýbejte se

Pravidelný pohyb také urychluje peristaltiku střev. Třeba procházka je velmi dobrá na trávení po jídle. Pokud tedy můžete, vyražte po obědě nebo po večeři alespoň na krátkou procházku.

Náročnějším pohybem, například během či jízdou na kole nejen podpoříte střeva, ale hlavně spálíte spoustu tuků a zpevníte postavu. A o to přece jde.

4. Pozor na rituály

Také si hned po probuzení nebo po příchodu do práce musíte uvařit kávu? Tento ranní rituál nejen rozproučí energii, ze které potom čerpáte celý den, ale také vám pomáhá k pravidelnému vyprazdňování. Neděláte ale dobře.

Je pravda, že horké nápoje užívané ráno mohou vyvolat reflex, který usnadňuje odchod stolice. Šálek kávy je ale málo, spíše než defekaci navozuje přípravu ke stravě, zvýší sekreci kyseliny solné a zvýší okamžitou produkci moči.

Zpracovala: Mirka Schullerová

Kultura

Hotel Transylvánie

Žánr: Animovaný | Komédie

Délka (min.): 91

Režisér: Genndy Tartakovsky

Hrají: Adam Sandler, Andy Samberg, Kevin James, Selena Gomez, Steve Buscemi

Země původu / Rok: USA 2012

Málo známý fakt o DRÁKULOVÍ: není jen princem temnoty; je také vlastníkem HOTELU TRANSYLVANIA, luxusního pěti hvězdičkového místa, kde se mohou světová monstra - FRANKENSTEIN a jeho NEVĚSTA, MUMIE, VLKODLACI, ZOMBIE, GREMLINI a spousta dalších – dostat daleko od všech a být jen „samí sebou“ v bezpečném prostředí bez lidí. Ale pro Drákulu existuje ještě daleko důležitější důvod, proč držet obyčejné smrtelníky dál od Hotelu Transylvania: aby ochránil MAVIS, svojí milovanou náctiletou dceru. Jako většina teenagerů i Mavis chce opustit hnízdo a prozkoumávat velký svět za hranicemi hotelu – a to je myšlenka, která Drákulu skutečně děsí!

Zpracovala: Mirka Schullerová

Humor

*Jsou dva policisté na obchůzce, když jeden povídá: "Koukej chci plej pták!" Druhý si zacloní oči, vzhledne k nebi a povídá: "Kde?"

*Novomanželé po svatební noci...

Manžel: „Miláčku, tak jsem právě zjistil, že jsem nebyl tvůj první...“

Ona si zapálí v posteli cigaretu a říká: „A já jsem právě zjistila, že ani poslední...“

*Jde si takhle tlustá paní po ulici a říká si:

"Kdybych tak byla jahoda!"

A kolemducí prohodí:

"To by bylo džemu!"

*Sejdou se dva a vsadí se spolu, že ten jeden někoho perfektně vytočí po telefonu. Tak zajdou k telefonní budce, ten jeden vytočí číslo. Na druhém konci se ozve nějaká ženská. A ten jeden povídá:

"Dobrý den, prosím Vás, mohl bych mluvit s Vaším synem Hugem?"

"To je nějaký omyl, já žádného syna nemám" odpoví ženská a zavěsí. On zase vytočí to samé číslo a povídá:

"Dobrý den, prosím Vás, mohl bych

mluvit s Vaším synem Hugem?"

"Prosím Vás teď jste volal. Už jsem Vám říkala, že žádného syna nemám, to musíte mít blbý číslo."

Zase vytočí to samé číslo a znova:

"Dobrý den, prosím Vás, mohl bych mluvit s Vaším synem Hugem?"

"Člověče nerozčilujte mě. To musíte dělat naschvál. Kolikrát Vám to mám opakovat, že žádného syna nemám?!"

A znova vytočí to číslo:

"Dobrý den, prosím Vás, mohl bych mluvit s Vaším synem Hugem?"

"Tak už toho mám právě tak dost. Jste nějaký divnej. Tohle je obtěžování, já si budu na Vás stěžovat chuligáne!!!" a praští telefonem.

"Dobrý!" Říká ten druhej a dá tomu prvnímu prohranou částku, "a teď o dvakrát tolik, že já ji dorazím!"

Vytočí to samý číslo a když to ta ženská zvedne, řekne jí:

"Ahoj mami, tady Hugo. Nevola mi teď někdo?"

Zpracovala: Mirka Schullerová

Správná řešení

Čeština:

Bylo to příjemně prožité odpoledne. Scéna působila dojemně. Snaž se to vzít rozumně. Rozuměli jste všemu? Dnes jsem si na tebe vzpomněla. Doufám, žeš na mě nezapomněl. Připomněl bys mně trochu ten příběh? Uměli byste si opravit kolo? Úžasem skoro oněměl. Měla bych vás přimět k učení. Zatmělo se a spustil se liják. Tvářil se tajemně. Rána temně zaduněla. Bydlím ve starém domě. Vidíš mě? Mně to nevadí. Zůstal sedět potmě. Pohyboval se ve tmě jako kočka. Maminka se jemně dotkla tváře dítěte. Zřejmě jsi mi nerozuměl. Bylo to téměř správné. Nahlaste změnu bydliště. Bohatější byli smělí a odvážní. Měsíc je v úplňku. Žiji ve městě. Počasí se nečekaně změnilo. Skočil do měkkého mechu. Tohle určitě nebudu umět. Učí se němčinu soukromě. Zapomněl jsem napsat úkol.

Křížovka:

Kam tě nezvou, tam se nehrň.